

ЗА БЪЛГАРИТЕ В ИТАЛИЯ: ДНЕС, 2017

Жана Иванова¹

*Сдружение „Св. Св. Кирил и Методий“ Рим, Италия и Дружество
за насърчаване на образованието „Васил Левски“ –
гр. Франкфурт на Майн, Германия²*

По официални данни на Италианския статистически институт българите в Италия към 01.01.2017 г. са 58 001. Общият брой чужденци, живеещи на Апенинския полуостров към тази дата е 5 026 153. В процентно отношение българите са едва 1,2 % от всички живеещи емигранти. Разпределението им в териториален план е сравнително равномерно. По полов признак мъжете са значително по-малко от жените.

¹ Жана Иванова живее и работи като преводач в столицата на Италия от 2003 до 2016. Тя е съосновател и президент на културно сдружение „Св. Св. Кирил и Методий“ от 2013 до 2016 г. Сдружението е организатор на първото българско училище в гр. Рим, цели създаването на културна среда за българските деца и техните семейства и обучение по български език, история и традиции. Сред инициативите, организирани от екипа на българо-италианската организация, са открити мултимедийни уроци на двата езика, превод на детска книга от италианската авторка Джулиана Кореа, проект „Европейски мост“ съвместно с ОДЦ–Варна, обмен по програма „Еразмус+“ с Тракийския университет в Стара Загора, участия във фестивали, организиране на чествания и др. В момента Иванова живее в Германия и е член на сдружение „Васил Левски“ – гр. Франкфурт на Майн.

Zhana Ivanova lives and works as a translator in the Italian capital from 2003 to 2016. She is a cofounder and a chairman of the cultural Association Saints Cyril and Methodius from 2013 to 2016. The Association organizes the First Bulgarian Sunday School in Rome. Its purposes are the creation of a cultural environment for the Bulgarian children and their families and the teaching Bulgarian language, history and traditions. Some of the initiatives organized by the team of the Bulgarian-Italian Association are: open multimedia bilingual lessons, translation of a children's book from the Italian authoress Giuliana Korea, Project „European bridge“ in collaboration with ODK–Varna, Erasmus + exchange with the Trakia University of Stara Zagora, participation in some international children's festivals, commemorations, etc. At the moment Ivanova lives in Germany and is a member of the Bulgarian Association „Vasil Levsky“ – Frankfurt am Main.

² <http://www.scuolabulgraroma.it> и <http://bschule-frankfurt.de>

Вид демографски показател		Население с чуждестранен произход		
Година		2017		
Пол		мъже	жени	общо
Държава	Териториална област			
България	Италия	21613	36388	58001
	Северозападна Италия	6248	7698	13946
	Пиемонт	1501	1442	2943
	Валле Д' Аоста	9	20	29
	Лигурия	236	628	864
	Ломбардия	4502	5608	10110
	Североизточна Италия	3833	5543	9376
	Авт. провинция Болцано	189	230	419
	Авт. провинция Трентино	152	256	408
	Венеция	758	1420	2178
	Фриули-Венеция Джулия	212	435	647
	Емилия-Романя	2522	3202	5724
	Централна Италия	4540	9334	13874
	Тоскана	805	2567	3372
	Умбрия	294	898	1192
	Марке	393	960	1353
	Лацио	3048	4909	7957
	Южна Италия	6454	12804	19258
	Абруцо	406	1127	1533
	Молизе	50	115	165
	Кампаня	1971	5110	7081
	Пулия	1297	2242	3539
	Базиликата	164	502	666
	Калабрия	2566	3708	6274
Острови	538	1009	1547	
Сицилия	495	864	1359	
Сардиния	43	145	188	

Италия е страна, с която България има свързаност още от стари времена – от времето на кан Аспарух. Първите български заселници тук пристигат през VII век. И до днес името „*bulgaro*“ се е запазило в някои географски наименования и топонимично е разпознаваемо: *Bulgarograsso* – Булгаро грасо, обл. Ломбардия (Побратимен град с Трявна); *Monte Vulgheria* – Монте булгерия – връх, в чието подножие е разположен град *Celle di Vulgheria* – Челе ди Булгерия, обл. Кампания (побратимен с гр. Велики Преслав); *Bolgheri* – Болгери, обл. Тоскана; Болгар, обл. Ломбардия. Историческите данни сочат, че прабългарите на кан Алцек достигат Апенинския полуостров. Местните феодали им дават земи за обработка и така те се заселват предимно в пустеещи територии.

Днешното население не пази спомени за връзка с България, която по това време е в процес на образуване и като цяло не познава историческите събития, довели до трайното запечатване на българските следи по тези места. По тази причина не може да се говори за историческа българска общност в тези територии. Но в същото време прави впечатление, че все повече съвременни българи искат да посетят тези малки селища в рамките на туристически обиколки в Италия и това ги превръща в своеобразни паметни места и връзка с идентитета.

Важно събитие от 2016 г. за българите на „ботуша“ е откриването на паметник на кан Алцек в Челе ди Булгерия (Салерно, обл. Кампания). Статуята, висока 2,20 метра, е дело на скулптура Дишко Дишков и е изработена със съдействието на доц. Николай Нинов. Паметникът печели все по-голяма популярност и привлича туристи.

В последните години се наблюдава засилен интерес към изследването и „възраждането“ на българското присъствие по тези места както от българска, така и от италианска страна. Организиран се редица инициативи, които минават под знака на взаимното икономическо сътрудничество и културния обмен. През 2016 г. стартира пилотен проект в град Челе ди Булгерия, при който около 30 деца в начален курс на обучение изучават български език като факултативен предмет в италианско държавно училище със специален преподавател от България. Този проект е част от съвместните инициативи с град Велики Преслав и има за цел подобряване на комуникацията и формиране на бъдещи кадри в тър-

говския и туристическия бранш. Това е своеобразен прецедент, който може обаче да отвори врати за изучаване на български език в различни райони на Италия и така да се съгражда българско съвременно лоби.

Въпросът за признаването на българския език като *първи или втори чужд език* в италианските дипломи е актуален и важен за нас като българи, живеещи в Италия, но за съжаление към днешна дата не стои на дневен ред нито за италианското, нито за българското министерство на образованието, доколкото сме информирани. Организационните и финансови препятствия по осъществяването на евентуални матури са съществени, но благоприятното въздействие на подобно признание би било от значителна полза за България. Не само от мотивационна гледна точка, тъй като много повече родители биха настоявали децата им да учат езика, но и от гледна точка на признаването на нашата общност и популяризирането на културата ни зад граница това би било от ключово значение. В моя педагогически опит основно в неделното училище в Рим се е случвало да има примери, при които при дете с проблеми при усвояване на учебния материал, социалните педагози да настояват то да спре да изучава майчиния български език, за сметка на испанския като втори чужд език, само защото той е преподаван извън италианската образователна система и следователно по-лесно „пожертвуваем“.

Любопитно е, че и в днешно време българите също оставят трайни следи в италианските географски наименования. Неотдавна в пресата бе широко дискутиран проблемът за т.нар. „българско гето“ (Il ghetto dei bulgari) край Кара ди Фоджа в областта Пулия. Там живеят в изключително лоши хигиенни и битови условия между 800 и 1500 българи от ромски произход, като броят им варира в зависимост от сезона. Повечето от тях работят в местните селскостопански предприятия за минимални надници, в болшинството от случаите без трудов договор. През 2015 г. бяха проведени редица срещи между българското посолство и местната администрация за решаването на проблема. Но сякаш аналогията с преселенията от VII век е неизбежна. Едно спонтанно заселване на хора с български документи рискува да остави трайни следи върху картата, а и върху представите за нас в Южна Италия и това да доведе до необратими впечатления за нас като общност, често пъти натоварени с негативни конотации.

Паметните пространства на българската общност са свързани не само с българските заселвания, а и с български личности и събития, оставили следа на италианска територия. На първо място това са светите братя Кирил и Методий. Историческите факти около борбата срещу триезичието и диспута във Венеция, кореспонденцията на княз Борис Първи с римските папи, пренасянето на мощите на Св. Климент и погребението на Св. Кирил Философ в базиликата „Сан Клементе“ са обект на голям интерес от наши и италиански учени. Делото на Светите братя е повод за гордост и е сериозно застъпено в учебния материал на всяко училище. За общността тук е съвсем естествено да превърне паметната плоча в криптата на базиликата в свой култов обект. Всяка година било на 11. февруари, било на 11. или 24. май се организират посещения. През 2015 г. в Рим дойдоха над 150 представители на българските училища от цял свят, за да почетат паметта на Първоучителите.

Предпочитано място за събиране на сънародниците ни са и паметниците на българските писатели. Такава е двуметровата статуя на Иван Вазов в гр. Рим в парка „Вила Боргезе“, която бе поставена през 2010 г. Паметникът е дело на скулптора проф. Величко Минев и е изработен от бронз. Той е предпочитано място за излети в края на учебната година, както и задължителна спирка при всяка туристическа обиколка на града.

Друг известен паметник е този на Пенчо Славейков, който се намира в Брунате, където писателят е живял през последните си дни. Той е от 2007 г. и се намира пред сградата на градската библиотека, в близост до вила „Белависта“. Автор на бронзовия бюст, поставен върху полиран гранитен пиедестал, е проф. Валентин Старчев. Брунате е и градчето, от което произхожда семейството на италианската поетеса и писателка Алда Мерини. На нейно име има голям литературен конкурс. По случай 150-годишнината от рождението на Славейков бе учредена награда, носеща неговото име в рамките на този конкурс, която е предназначена специално за поети от български произход. Училището в Милано взе участие в тази инициатива с успех. В Рим, на улица „Буонкомпани“, където Пенчо Славейков е живял за кратко, също има негова паметна плоча.

Българите и италианците намират допирни точки и в участието на българските революционери в походите на Гарибалди. Чувството за

споделени патриотични идеи е много близко и лесно разбираемо и за двете страни, а и за учениците, които изучават историческите събития от две гледни точки. Съществуващият от 2004 г. мраморен бюст на капитан Петко Войвода в алеята на Гарибалдийците на хълма Джаниколо в Рим също е обект на поклонение и място за събиране на общността.

Освен в географските наименования, прилагателното „*bulgaro*“ се употребява в говоримия италиански език в недотам положителен смисъл. За трайното навлизане на прилагателното „български“ има обяснения, свързани и с актуалните контакти между населението на двете държави. Българин е синоним на хитър човек, който умее да се движи по границите на закона и да извлече максимална облага от всяка ситуация. Това дали италианците са се запознали с прототипа на Алековия Бай Ганьо, без дори да имат представа кой е той, е тема на друго проучване. Интересното е, че Ганьо Балкански е толкова сходен с типичния италиански народен манталитет, че съвсем спокойно героят може да се нарече Джино Апенински, да е родом от Салерно и да търгува със зехтин вместо с розово масло.

За да опиша взаимодействието между българската общност и местното население, трудно мога да остана в една сериозна аналитична рамка, тъй като един ироничен образ във фейлетон би бил много по-красноречив. В тълковните речници могат до се намерят още „български парламент“ (*parlamento bulgaro*), българско мнозинство (*maggioranza bulgara*), „българска работа“ (*affare bulgaro*) и др. със съответното обяснение на смисъл и употреба. От своя страна, нашето неласкаво „жабари“, за което няма логично обяснение, би могло да стане разменна монета при евентуален спор. Интересно е да се отговори на въпроса, дали би трябвало да се направят дипломатически постъпки тези термини да бъдат извадени поне от официалните филологически издания или да се наблегне на работата върху колективното съзнание на хората, за да се промени смисълът на епитета.

Най-успешните българо-италиански канали за взаимодействие, които познавам, са тези за ... противозаконно отнети автомобили. От години работят добре и са гъвкави и лесно адаптиращи се към всякакви условия. В тази връзка своя роля играят и отрядите от джебчийки и лица, клониращи банкови карти, чийто професионализъм е признат в цяла Италия. На последно място, но не по отношение на финансовите

облаги, трябва да бъдат споменати иманярите, успешно търгуващи с културни ценности. Тези нелегални взаимодействия илюстрират нивото на престъпността и в двете държави, а и сходствата в менталитета ни. В престъпните кръгове симбиозата българи-италианци е очевидно безспорна.

Средностатистическият италианец като цяло има оскъдни и неясни познания относно България. Той от години е жертва на много образователни реформи, на настъплението на пошлостта чрез империята „Медиасет“ и всеобщото отстъпление на културата пред материалното. Като цяло въпроси като: „Коя е столицата на България?“ и „България член на Европейския съюз ли е?“ могат да се окажат трудни за много от обикновените италианци. Страната ни е известна предимно с красотата на жените си и със сравнително евтините дестинации за туризъм. От 2014 г. по медиите текат предавания, които периодично разказват за групи от италиански пенсионери, които избират да живеят в България заради добрия климат и относително по-добрите възможности да се издържат с пенсиите си по българските стандарти. По този начин популярността на страната ни расте.

За да не изпадам в генерализации, не желаяйки да отнемам уважението, което дължа на италианския народ, трябва да кажа, че в Италия има много високообразовани хора, за които културата и образованието са приоритет, които се отнасят с уважение и респект към нас. Огромното италианско културно наследство е повод за гордост и ресурс, който се използва от години, но въпреки това предлага нови и нови възможности. Също като в България. Постепенно се появяват двустранни проекти. През 2019 г. Пловдив и Матера ще бъдат заедно Европейска столица на културата. Какво общо има това с организациите на българите зад граница?

Като ръководител на дружество с идеална цел често се изправях пред предизвикателството как да се самоиздържаме. Разработвайки различните форми на финансиране започнахме от продажбите на мартеници сред сънародници и сред румънската и молдавската общност, та стигнахме до евро финансиране. Преди около година имахме идея да кандидатстваме по проект за общата европейска памет. При срещата си с консултантско бюро за Италия, което по случайност отговаря и за проекта „Европейска столица на културата“, разбрахме, че италиански

организации отчаяно са търсели партньори като нас, но поради недостиг на информация не са намерили. (Все пак Италия е една от страните с най-много неувоени европейски фондове.) Този феномен е обясним с пословичната тромавост на италианската администрация във всички нейни клонове. Във връзка със същия проект разбрахме, че Българският културен институт не може да ни бъде партньор, тъй като има статут на второстепенен разпоредител на бюджетни средства. Не спечелихме финансиране, но се обогатихме с опит. Зная за колеги в други държави, които успешно са преборили бюрократичните пречки. Въпросителните остават само по отношение на това, какво би се случило, ако българската държава създаде правни и организационни механизми за използването на нашия потенциал в тази насока и ни подкрепи. Зная, че в училищата в страната това е практика. В българските неделни училища учат деца, чийто живот от самото си начало е мост между две култури – свързва традиции, обичаи, религии. Какво ще стане, ако този ресурс бъде целенасочено развит по отношение на европейските взаимодействия и проекти?

Типологично е важно да идентифицираме какви българи избират да живеят в Италия днес. Емигрантската вълна след 1989 г. е предимно от най-засегнатите от кризата през деветдесетте години в България социални прослойки, които тръгват с надеждата за по-добър живот. Болшинството от българите са от Видинско, Врачанско и Плевенско. Те живеят основно в покрайнините на големите градове като Рим и Милано, но много от тях са и в южните италиански градове и села. Жените работят като домашни помощнички или гледат възрастни хора, а мъжете намират най-често работодатели в строителни и транспортни фирми. Тук е мястото да кажа, че основният ресурс за набиране на преподаватели за българските неделни училища зад граница в Италия са онези българки, които след дълъг стаж в образователната система в България идват тук, за да гледат възрастни хора срещу заплащане. На местния жаргон ги наричаме „бадантки“ от италианската дума „badante“ – „badare“ – грижа се за някого. Те прекарват неделния си ден, преподавайки „за разтоварване“ – заради общуването. Защото имат нужда да бъдат виждани и уважавани за това, което са учили и умеят най-добре, но което в България не им носи достатъчно средства. Например, на-

шата най-добра преподавателка Красимира Делийска издържа семейството си с тази професия. Надявам се, че поне уважението и чувството за възвърнато достойнство са достатъчно добре засвидетелствани от страна на родители и деца.

По повод на уважението и човешкото достойнство трябва да кажа няколко думи и за една друга специфична група, която напоследък привлича вниманието ми. Това са български граждани от ромски или турски прозход, както и българомохамедани (т.нар. помаци). Моите лични наблюдения, споделени и от колеги на последната работна среща в Амстердам, са, че при тях желанието да посещават българско училище е много по-силно. Да се чувстват българи е гордост, един вид и *социален реванш* – нещо, което по-рядко или съвсем не се наблюдава, според мен, при т.нар. „успели българи“ – особено тогава, когато икономическото благосъстояние не е съпроводено от висока обща култура. Бързото забравяне на произхода може да се обясни с множество психологически процеси, но казано с най-прости думи, то е шанс за друг живот, за съжаление с отрицателен за България знак. Две различни интерпретации на идеята за „нов живот зад граница“, които променят перспективата в зависимост от гледната точка и широчината на хоризонтите.

Ще се опитам да опиша и обобща съществуващите и действащи институции, около които се събира и гравитира българската общност в Италия.

Официалните институции са притегателният център, около който българите се събират, за да сформират в последствие свои местни организации. Това са: Посолство на Република България в Италия, Посолство на Република България пред Ватикана и Ордена на Малта, генерални и почетни консули, Български културен институт, църковни общини, неделни училища, сдружения, ресторанти и магазини.

Посолството ни в Италия потвърждава неписаното правило, че работи за българската общност в зависимост от екипа. От лични наблюдения мога да твърдя, че в последните години за първи път вратите му се поотвориха за обикновените граждани и техните организации. Не без критична нотка мога да кажа, че през двете години, в които на поста Посланик имаше само временно изпълняващ длъжността, ситуацията бе отчайваща. Липсата на институционален представител на България се отрази както на дипломатическите отношения с държавата прием-

ник, така и на самата българска емигрантска общност. Временното закриване на Генералното консулство в Милано имаше идентичен ефект. Каквито и политически съображения да е имало за това, важна страна като Италия не бива да бъде оставена без силно дипломатическо присъствие.

Активизиране се наблюдава и в посолството ни пред Светия престол. Тук е мястото да благодарим на проф. Кирил Топалов за всичко, което прави за българската култура в Италия. Неведнъж е подавал ръка за нашите скромни образователни инициативи, неведнъж той сам е организиран научни и културни събития с траен и важен за общността ни ефект в посока на запазването на българската идентичност.

Консулството ни във финансовата столица на Италия – Милано, също има своите важни функции, а местните български организации гравитират около него и често се възползват от представителността му, за да получат подкрепа от българска страна и да придадат официален характер на инициативите си. Генерален консул в Милано, Ломбардия, в момента е Росен Руфев.

Предвид манталитета и историята на държавата приемник, институционално „почетното консулство“ е особено добре прието на Апенините. Фигурата „почетен консул“ съдейства за изграждане на дипломатически, икономически и културни връзки между двете държави. Почетните консули на България до 2017 г. са: Франко Кастелини в Болоня, Емилия-Романя, Дженоаро Фамилиети в Неапол, Кампаня, Джовани Сторнело в Торино, Пиемонт и Вале Д’Аоста, Алесандро Бузони в гр. Винчи, Тоскана, Ана-Мария Патриция Гадалета в гр. Бари, Пулия, Марко Кампанари в гр. Леко, Ломбардия, Микеле Скандролио в гр. Генуа, Лигурия, Агостино Рандацо в гр. Палермо, Сицилия, и Джанела Де Марко в Република Малта.

Българо-италианска търговска камара е основана и председателствана от Марко Монтеки. Тя обслужва бизнес интересите на различни предприемачески групи и сравнително активно участва в публични събития в България и Италия, като спорадично осигурява логистична и финансова подкрепа.

Българският културен институт вече трета поредна година осигурява помещения на неделно училище „Св. Св. Кирил и Методий“.

Традиционно институтът организира две големи събития: „Седмица на българското кино в Рим“ и „София поздравява Рим“. Седмицата на киното е много важен момент в календара. Вече девет години в Дома на киното в парка „Вила Боргезе“ идва публика от италиански ценители на авторското кино. Българите са толкова много, че се налагат две или три поредни прожекции на българските филми от програмата. В „София поздравява Рим“ програмата е разнообразна: концерти, лекции, прожекции.

Все по-интензивна е работата им и на литературния фронт. Изключително интересно е сътрудничеството с издателство „Воланд“ и Даниела ди Сора, която е прекарала студентските си години във Велико Търново, говори много добре български език и с ентузиазъм издава в превод български автори.

В духовната сфера за българите в Рим се грижи Българската православна община „Свети Седмочисленици“. Тя е наследник на съществуващата по-рано община „Св. Св.Кирил и Методий“. Помещава се в католическия храм „Сан Паоло ала Регола“ в сърцето на Вечния град. Има служби почти всяка неделя, тъй като отец Емил Ангелов се разделя между поверените му епархии в Рим и Загреб. От около година има служби в гр. Нетуно в специално пригоден за целта апартамент.

Считам за любопитен факта, че нашата църква не е призната за автономна религиозна общност и няма статут на култова организация пред италианската държава. Това не позволява самостоятелното ѝ съществуване като правен субект с култов характер. За православните нужди се ползват католически храмове, които биват приспособявани за времетраенето на литургията. Това създава елемент на несигурност, а общността трудно се идентифицира с храмовете, където усещането за временно пребиваване е осезаемо. Към момента църковната общност не е активна извън календарните църковни служения и няма значителни взаимодействия между нея и останалите български организации и институции в Италия.

В Милано също има църковна общност „Св. Амвросий Медиолански“ . Българската православна община там е създадена през 2005 г. Вече 10 години българите християни в Милано ползват катедралата „Санта Мария Рипаратриче“, предоставена от католическата църква за

духовните потребности на православните българи, като свещеник от 2006 г. е отец Стефан.

Българските училища зад граница се организират от неправителствени организации с нестопанска цел. В Италия формата им за създаване е „*associazione senza scopo di lucro*“ – дружество с идеална цел. Изисква се регистрация пред данъчните власти и получаване на данъчен номер, което де факто поставя началото на съществуването на организацията в правния мир. Чл. 1 от статута на културно сдружение „Св. Св. Кирил и Методий“ изразява точно целевата рамка на една такава организация: „*Създаването на културна среда за деца от български произход и техните семейства, интеграцията и популяризирането на българската култура в Италия.*“ Вътрешната организация, целите и насоките на дейност могат да бъдат свободно определени от членовете на сдружението.

Към момента съществуват пет действащи организации на българи в Италия с основен предмет на дейност в сферата на образованието. Една в гр. Милано, една в гр. Римини и гр. Пескара, две в гр. Рим и близките градове Анцио, Нетуно и Черветри и една в гр. Неапол. През 2015 г. бе създадено училище и в Р. Малта.

Първото българско училище „Св. Св. Кирил и Методий“ съществува официално от 2011 г., когато за първи път е одобрен негов проект по програма „Роден език и култура зад граница“ към Министерство на образованието и науката. То се ражда в лоното на едноименната Българска православна църковна община в гр. Рим. Най-мотивираните и постоянно активни членове на общността в Рим от създаването на първата православна община и училището ѝ досега са Паулина Тихолова, Радка Тихолова и Иван Костов. Поради големия интерес и концентрацията на българско население в тези градове се обособяват клонове в градовете Анцио, Нетуно и Черветри-Ладисполи. Всъщност опити за създаване на училище има и преди това, но липсва институция, на която то да се опре. Едва след консолидирането на църковната община нещата започват да придобиват организиран характер. Силно впечатление ми направи написаното от по-стари членове на организацията, когато ги помолих за кратки данни за създаването на училището. Текстът започваше така: „*Първи стъпки се правят през 2004–2006г., но поради*

здравословни проблеми на преподавателката дейността прекъсва.“ Това показва един от важните проблеми на образованието зад граница: без установен ред, традиции и институционална подкрепа начинанието е оставено в ръцете на отделните личности и е подчинено на тяхната мотивация, лични възможности и амбиция. От 2000 г. досега е извървян дълъг път. Българските институции – Държавна агенция за българите в чужбина, отдел, отговарящ за обучението зад граница към Министерство на образованието, програма „Роден език и култура зад граница“ и Постановление на Министерски съвет № 334 са голяма крачка от страна на държавата към българите по света. Те наистина дадоха солиден принос в структурирането, институционализацията, без които всяка инициатива оставаше в рамките на временния ентузиазъм сред българите, където и да са по света. Разбира се, необходимо е **надграждане на политиките за българите в чужбина** – например, по-подходящи учебни програми и помагала, правна помощ в лабиринта от две национални законодателства, социално-интеграционни консултации и др. Възможностите за допълнителна квалификация на преподавателския и ръководния състав на неделните училища биха били от голяма полза.

Рецептата за успешно създаване на едно училище е колективността на начинанието. За жалост често, когато в един колектив има повече от една амбициозна преподавателка почти, неминуемо се стига до създаването на второ и трето училище в същия град или район. Институциите се опитват да влияят на процеса, доколкото го позволява законовата рамка и пълномощията им, но за нещастие тази „българска“ непрозорливост е по-силна от всякакви логични размишления.

Една проблематика, свързана до голяма степен с този въпрос, която съм наблюдавала при дейността си като председател на сдружение, е липсата на конкретни нормативно уредени механизми за установяване на правата и задълженията между училищното ръководство, управителните и контролните органи на организацията и родителския съвет. При възникване на спор между родителския съвет и управителния съвет на организацията на практика липсват механизми за решаването му. По Постановление 334 на Министерски съвет изискванията се ограничават до представянето на протокол за избор на родителски съвет за текущата учебна година. Липсват правила за упражняването на контрол

от страна на родителския съвет и механизми за решаване на евентуално възникнали спорове. Често уставите на сдруженията също не предвиждат такива процедури. При едни по-подробно установени и периодично проверявани правила за този контрол биха могли да се избегнат, по мое мнение, много от разпаданията на училищата и последващите основания за създаването на нови в същия географски район – в болшинството от случаите от бивши членове на училищния колектив с помощта на „недоволната“ част от родителите.

Нерядко на практика родителите, които съфинансират дейностите на училището чрез училищни такси не са информирани подробно за реалното финансово състояние на сдружението. Контрол се установява от страна на МОН само по отношение на отпуснатите от него средства. Това поражда недоверие от страна на родителите и дава място за спекулации и разцепления. В болшинството от случаите тези ситуации са породени от сложната финансова администрация на училищата, които, от една страна, се финансират от българската държава, от друга, трябва да поддържат счетоводството си по стандартите на държавата приемник. Липсват счетоводни и административни познания. В някои случаи самото ръководство е несигурно в точността на сметките, а това неминуемо подкопава доверието към него. В това число разбира се, не могат да бъдат причислени организациите, при които на мястото на образователните и културните интереси се развива едноличен бизнес. Те също са част от реалността на училищата зад граница. Би било полезно да се разработи стандартна форма за отчитане пред родителския съвет, който от своя страна да има пряка връзка с проверяващите звена на МОН и роля в годишния отчет за дейността на училището пред тази институция. По този начин би се осъществил един по-качествен контрол и по-голяма ангажираност на училищната общност, както и постигане на прозрачност. Юридическата форма на неправителствена организация с нестопанска цел в болшинството от държавите предвижда наличието на контролен съвет. Ако бъде въведено изискване за припокриване на този орган с родителския съвет, също може да се постигне добър ефект.

Други организации на българите са танцовите и музикални състави, хоровете и културните асоциации на отделни личности, развиващи дейност в областта на изкуството. В таблицата по-долу посочвам действащите в момента организации.

При проучванията във връзка с българската общност в Италия се натъкнах на още една интересна форма на взаимодействие. Това са отворените или затворени фейсбук групи. Те възникват чрез масовото използване на социалните мрежи. Обикновено биват създадени от отделни хора или групи от хора, които се познават не само във виртуалната реалност и впоследствие постепенно се разрастват, достигайки 4–5-хиляди членове. Зад тях не стоят реално съществуващи организации, въпреки че тези общности спорадично стават инициатори на масови събития. Такива са например „флаш моб“ танцуванията на хора на обществени места (2015 г. в Рим) или различни по тип събирания. Те са канали за комуникация, обединени по езиков и национален признак. В тях има информация за търсене и предлагане на стоки, услуги и работа, съвети по бюрократични и правни въпроси, информация за културни събития и чествания на български празници, интересни новости от Родината. По същество те са свободни платформи за общуване, които, както в много други сфери на днешното общество, дават пространство за изява на всекиго. Характеризират се с поток от несистематизирана информация, разговорен език и чести изяви на лични наблюдения и мнения. Такива групи в Италия са: „Българи в Италия“, „Свободомислещи българи в Италия“, „Другата България в Италия, Ломбардия“, „Среща Италия-България“(Incontro Italia-Bulgheria), „Обединени българи в Италия“, „Български правни въпроси в Италия“ и др. Ролята им в живота на българската общност зад граница е важна, доколкото те предлагат възможност за общуване и на хора, които поради работната си заетост, географската отдалеченост на местоживеенето си или други проблеми нямат време и средства да посещават инициативи и места, свързани с общността.

Трябва да се споменат и магазините и увеселителните заведения, които привличат общността ни. В Милано и Рим има ресторанти и барове, където се честват празници, слуша се българска музика и се приготвят традиционни български ястия. Националният елемент при тях е подчертан особено когато събиранията са тематични. Но Италия е държава, в която добрата храна и вино са високо ценени, въпреки че клиентелата е силно националистично настроена и трудно би признала достойнствата на българските продукти.

Име на организацията	Предмет на дейност	Географско местоположение	Бележки
„Св. Св. Кирил и Методий“	Културно сдружение с образователни цели, 2011 г.	Рим, Лацио	www.scuolabulgararoma.it Българско неделно училище „Св. Св. Кирил и Методий“ в гр. Рим и клон в гр. Черветри-Ладисполи
„Паралел“43	Асоциация с културна насоченост, 2014 г.	Рим, Лацио	www.scuolabulgara.jimdo.com БНУ „Асен и Илия Пейкови“ в гр. Рим и Нетуно
Асоциация „България-Италия“	Асоциация с цел културен и икономически обмен, 2001 г.	Виченца, Венеция	www.Bulgaria-Italia.com Поддържа най-стария електронен информационен сайт.
Италианско-българска асоциация в Абруцо	Асоциация с културна цел, 2013 г.	Римини, Емилия Романя и Пескара, Абруцо	https://www.facebook.com/pg/AIBIA-Associazione-Italo-Bulgara-in-Abruzzo-197823863565028/about/ БНУ „Булгарина“ – гр. Пескара БНУ „Райна Княгиня“ – гр. Римини
Италиано-българска културна асоциация „Пенчо Славейков“	Българо-италианска асоциация с културно-исторически интереси, 2000 г.	Брунате (Комо), Ломбардия	giannahristova@alice.it Комитет за побратимяването на Брунате и родния град на П. П. Славейков – Трявна

Езиков и културен център „Тук България“	Културна асоциация, създадена 2014 г.	Милано, Ломбардия	www.culturabulgara.org Обединява Българско неделно училище „П. Яворов“ в Милано, фолклорна група и хор за народно пеене
Асоциация „България“	Организация с цел търговия и организиране на увеселителни събития	Рим, Лацио	acbulgaria@yahoo.it
„Българска асоциация за културен обмен“	Културна асоциация, включваща формацията фолклорна работилница „Ритмика“, 2016 г.	Падуа, Венеция	info@associazionebulgarascambioculturale.org
Асоциация „681 година“	Асоциация с интеграционна и консултантска цел, 2013 г.	Козенца, Калабрия	associazioneanno681@libero.it
Български арт-център „Кърнолски“, Асоциация „Итака“	Организира международния фестивал на изкуствата за деца и младежи „Орфей в Италия“ и „Италианска магия“, Римини, Италия	Лидо ди Ъезоло, Венеция и Римини, Емилия Романа	https://sites.google.com/view/artcenterkarnolsky/festivals-2017

ON THE BULGARIANS IN ITALY TODAY 2017

Zhana Ivanova

*Association “St. St. Cyril and Methodius” – Rome, Italy
and Society for Advancement of Education “Vassil Levski” –
Frankfurt am Main, Germany*

Abstract

The text systematizes and analyzes the composition, the characteristics and the organizational forms of the Bulgarian community in Italy up to date. Special attention is paid to the formal organizations and places in which the community identifies itself. By showing the ways of interaction with the local society, the text criticizes the public opinion and the conventional view about the Bulgarian community in the Apennine peninsula. The current relationship issues between the Bulgarian state and the expatriate Bulgarian citizens are discussed during the exposition, furthermore offering hypothetical ways for their positive development.



Ил. 1. Празник за 24. май в българско училище в Италия.